

میراث مکتوب

و تسهیل در امر اطلاع‌رسانی و بهره‌برداری از آن

امروزه یکی از مهم‌ترین کارهایی که در جهت حفظ میراث مکتوب پس از تهیه، آفت‌زدایی، مرمت، فهرست‌نویسی، تهیه کتابشناسی و دیگر اقدامات تخصصی انجام می‌گیرد، اقدام در جهت تأمین حداکثر حفاظت اصل و دبیزه‌ها (کتاب، سند، مدرک، عکس، فیلم، اسلاید، نوار و هر شیئی حاوی اطلاعات) در محیطی محفوظ از نظر ایمنی، سلامتی محیط، حفاظت در برابر مخاطرات آتش‌سوزی، جنگ و زلزله، سیل و مصائب دیگر است. ضمن اینکه اولویت استفاده بهینه از گنجینه اطلاعات نهفته در سینه این دبیزه‌ها نیز موجود است. با عنایت به دو دیدگاه فوق، پیشنهاد می‌شود ولو به شکل پروژه‌ای آزمایشی (Pilot project) اقدامات زیر در مورد مجموعه یک کتابخانه کوچک صورت گیرد و در صورت موفقیت و تأمین رضایت به مرور دامنه اجرای طرح گسترش داده شود:

۱) با این فرض که کتاب‌های مجموعه ثبت اموالی، فهرست‌نویسی و مهم‌تر از همه بدو آفت‌زدایی شده است اقدامات زیر صورت گیرد:

۱-۱. اُ.اِ.سی. آر (Optical Character Reading) کردن کلیه متون مکتوب با هدف انتقال اطلاعات به روی حاملی جدید که ضرورت نیاز به رجوع و فرسایش اصل دبیزه را بسیار کاهش می‌دهد.
۱-۲. تفاوت این روش با اسکن کردن ساده نسخه‌ها این است که در اینجا امکان جستجوی کلیه کاراکترها و واژه‌های متون با استفاده از قرائت نوری کاراکترها وجود دارد. نیمه واضح قضیه این است که حتی بدون وجود نمایه‌های گوناگون امکان جستجوی کلیه کلمات و استخراج اطلاعات وجود دارد، هر چند در بلندمدت و در مجموعه‌های بزرگ معضل فزونی اطلاعات پیش می‌آید که راه چاره آن در بند بعد مطرح می‌گردد.

۱-۳. نمایه‌سازان متخصص در زمینه موضوعی هر نسخه، اقدام به تهیه نمایه‌های موضوع، نام‌کسان، اعلام جغرافیایی، مواد و اشیا، سبک‌ها و مناطق، آداب و رسوم و هر عنصر ارزشمند اطلاعاتی دیگر خواهند کرد. این نمایه‌نامه‌ها که مرتباً آن را متخصصان روزآمد می‌شود هم‌قطب‌نمای غوص در دریای ژرف نسخ خواهد بود و هم زمینه‌ساز تدوین و انتشار مرتب گنج‌واژه تخصصی میراث مکتوب.
۱-۴. متونی که بدین وسیله اُ.اِ.سی. آر می‌شود به سهولت روی لوح فشرده نوری قابل عرضه می‌شود. از یک طرف میراث شناسانده می‌شود و از طرف دیگر درآمدها خواهد بود.

۲) وقتی تا بدین پایه امکان جستجو در نسخه‌ها و استفاده از نمایه‌ها تأمین شده باشد دیگر اصل دبیزه‌ها کاری جز استراحت در سیلوهای بزرگ ضد بمباران، آتش‌سوزی، سیل و زلزله و امثال آنها در نازل‌ترین دما و ثابت‌ترین درصد رطوبت نسبی در اراضی ارزان قیمت خارج از شهرهای آلوده و انتظار روزی که عین دبیزه برای مقاصد خاص مورد نیاز باشد نخواهند داشت.
بدین ترتیب از یک طرف آرزوی دیرینه ارباب تحقیق در زمینه آسان‌ترین راه وصول به مطالب و اطلاعات نسخه‌های خطی محقق خواهد شد و از طرف دیگر حفظ عین دبیزه‌ها با حداکثر ایمنی ممکن تضمین خواهد گردید.

مهرداد وحدتی

کتابخانه مرکزی

سازمان میراث فرهنگی کشور